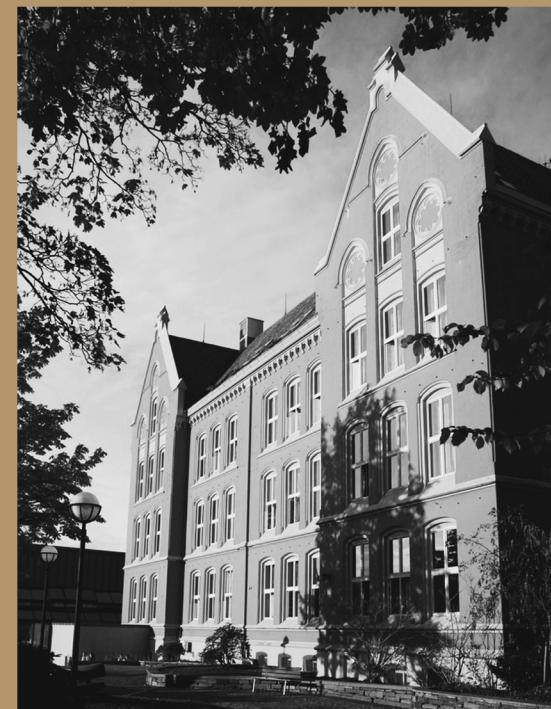

KONOW | MARTHINUSSEN
SKODVIN (red.)

FAKULTETSBYGGJAR, VESTLENDING
OG VERDSBORGAR

Festskrift til
ERNST NORDTVEIT
70 ÅR

Fakultetsbyggjar, vestlending og verdsborgar

Festskrift til Ernst Nordtveit 70 år

Berte-Elen Reinertsen Konow, Hans Fredrik Marthinussen
og Knut Einar Skodvin (red.)

CAPPELEN DÅMM AKADEMISK

© CAPPELEN DAMM AS, Oslo, 2023

ISBN 978-82-02-76277-3

1. utgave, 1. opplag 2023

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Cappelen Damm AS er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighets'havere til åndsverk.

Omslagsdesign: Kristin Berg Johnsen

Omslagsbilde: Foto: Paul Sigve Amundsen/Samfoto, Scanpix/NTB

Foto av Ernst Nordtveit: ©Universitetet i Bergen

Sats: Type-it AS, Trondheim 2023

Trykk og innbinding: Livonia Print Sia

www.cda.no

akademisk@cappelendamm.no

Innholdsoversikt

Forord	33
---------------------	----

DEL I – TINGSRETT

Festnede rettsforhold	41
------------------------------------	----

Professor Gunnar Ketil Eriksen, Universitetet i Tromsø

Risiko ved å bli eier av fast eiendom	67
--	----

Professor emeritus Thor Falkanger, Nordisk institutt for sjørett, Universitetet i Oslo

Høstingsretten, eiendomsretten og hensynet til naturmangfoldet	79
---	----

Professor Hilde Hauge, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

Strøtankar om strøksservitutar – nokre spørsmål om bortfall	99
--	----

Professor dr. juris Tore Lunde, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

Rettstap ved utvist passivitet overfor rettighetsoverskridelser i samrettsforhold	111
--	-----

Roger Stelander Magnussen, førsteamanuensis ved Handelshøgskolen, Universitetet i Stavanger og førsteamanuenis II ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

Hevd, rettsvern og hevd av rettsvern	149
<i>Professor Hans Fredrik Marthinussen, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
Den gamle og den nye retten til tang og tare	173
<i>Professor dr. juris Ola Mestad, Nordisk institutt for sjørett, Universitetet i Oslo</i>	
Rettar til fast eigedom og omsyn til miljø	197
<i>Professor Ingunn Elise Myklebust og professor Synne Sæther Mæhle, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
Nye bidrag til Finnmarks eiendomshistorie.....	221
<i>Professor dr. juris Øyvind Ravna, Det juridiske fakultet, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet</i>	
Grunnbokens grenser	241
<i>Professor Erik Røsæg, Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo</i>	
Det offentliges utøvelse av eierrådighet – når kreves det lovhemmel?	259
<i>Professor Stig H. Solheim, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet</i>	
Konstitusjonelle grenser for jordskifte	279
<i>Professor Geir Stenseth, Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo</i>	
Oppløsning av sameie mellom ektefeller	299
<i>Professor dr. juris Asbjørn Strandbakken, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
Om retten til avkasting av formuesgode	321
<i>Professor dr. juris Rune Sæbø, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	

Infinite plot rent contracts and ground lease contracts for 99 years or less.....	337
--	-----

Assistant Professor Børge Aadland, Faculty of Law, University of Bergen

DEL II – ENERGIRETT

Insentivregulering av strømnettselskaper – hvordan oppnå rimelig avkastning i praksis?.....	359
--	-----

Professor Endre Bjørndal, professor Mette Bjørndal og professor emeritus Thore Johnsen, NHH – Norges Handelshøyskole

Regulation of natural gas infrastructure in Norway: The Gassled case	387
---	-----

Henrik Jorem, ph.d. candidate, Faculty of Law, University of Bergen

Ernst, are you kidding me? Reflections about Norwegian energy law by non-Norwegian energy lawyers	405
--	-----

Professor Tina Soliman Hunter and associate professor Ignacio Herrera Anchustegui

Norske petroleumsutvinningstillatelser og internasjonalt statsansvar: sammenstøt mellom norsk rettskultur og folkerett.....	433
--	-----

Stipendiat Monica Naime ph.d., Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

Normprissystemet, partsrettigheter og det nye aktørbildet på norsk kontinentalsokkel	453
---	-----

Professor Amund Bjøranger Tørum, Nordisk institutt for sjørett, Universitetet i Oslo

DEL III – EU-/EØS-RETT

EU Competition Law in Digital Markets 471

*Associate professor Ingrid Margrethe Halvorsen Barlund, Faculty of law,
University of Bergen*

Gjelder EØS-avtalen på kontinentalsokkelen? 489

*Professor Halvard Haukeland Fredriksen og professor Knut Einar Skodvin, Det
juridiske fakultet, Universitetet i Bergen*

EU-domstolens krav til endringer i forbrukeravtaler..... 511

Professor Johan Giertsen, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

DEL IV – FAKULTETS- OG BROBYGGING

The ‘Who? Whom?’ question in professional organisations ... 529

*Bernard McCabe, Deputy President and Division Head Taxation & Commercial
and Small Business Taxation Divisions, Administrative Appeals Tribunal,
Australia*

Konfliktråd eller kriminalomsorg? 555

Førsteamanuensis Ingun Fornes, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

**Ansvar for skade forårsaket av kunstig intelligens i
selvkjørende kjøretøy – en komparativ oversikt.....** 573

Professor Anne Marie Frøseth, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

«Bergensmodellen» for læring av juridiske emner 595

Professor Jan-Ove Færstad, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

Bærekraftig utvikling og fast eiendom: Tanker om fengselsbygg	615
<i>Professor Anna Linda Gröning, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
Rusreforma som reguleringsutfordring	633
<i>Professor Jørn Jacobsen, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
Beviskravet ved prejudisiell prøving av et sivilrettslig rettsforhold i en straffesak	651
<i>Professor ph.d. Gert Johan Kjelby og professor ph.d. Ørnulf Øyen, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
Continuing Power of Attorney and Human Rights	663
<i>Prof. Dr. Dr. h.c. Volker Lipp, Georg-August-Universität Göttingen</i>	
Eldre rettspraksis som rettskjelde	679
<i>Førsteamanuensis Maria Vea Lund ph.d., Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
Tilståelse som straffutmålingsmoment	697
<i>Pensjonert høyesterettsdommer dr. juris Magnus Matningsdal</i>	
Politiets adgang til å nedlegge langvarige oppholds- og ferdsselsforbud når formålet er å ivareta personers sikkerhet, jf. pl. § 7 første ledd nr. 2, jf. andre ledd.	719
<i>John Reidar Nilsen forsker ph.d., Vest politidistrikt og førsteamanuensis II, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
Framveksten av sparebankar i Noreg.....	737
<i>Ingvild Nordtveit ph.d., Silje Karine Nordtveit ph.d. og Torhild Nordtveit ph.d.</i>	

Hollywood jurisprudence: Adverse changes between signing and closing – recent Covid-19 cases, and a reflection on the function, design, and judicial treatment of contract clauses ..	755
<i>Professor Dr. Dr. h.c. Erich Schanze LL.M. (Harv.), Institute for Comparative Law, Philipps-Universität Marburg</i>	
Legal engineering grappling with systemic faults and flaws in ecosystem law	773
<i>Professor Sigrid Eskeland Schütz, Faculty of law, University of Bergen</i>	
ELI-UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure og norsk bevisrett	795
<i>Professor Magne Strandberg, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
Miljøaktivister i domstolene	815
<i>Professor Ragna Aarli, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
Bibliografi over Ernst Nordtveit	841
<i>Elen Elvebakk, Universitetsbibliotekar ved Bibliotek for juridiske fag, Universitetet i Bergen</i>	

Innhold

DEL I – TINGSRETT

Festnede rettsforhold	41
<i>Professor Gunnar Ketil Eriksen, Universitetet i Tromsø</i>	
1. Innledende bemerkninger.....	41
2. Nærmere om begrepet «festnede rettsforhold».....	42
3. Hensynene bak og fremveksten av konstruksjonen «festnede rettsforhold».....	44
4. Nærmere om «festnede rettsforhold» sine rettslige kjennetegn og virkeområde	45
5. Argumenter og rettskilder som taler for at festnede rettsforhold er et selvstendig ervervsgrunnlag	47
5.1 Rettspraksis	50
6. Argumenter og rettskilder som taler imot at festnede rettsforhold er et selvstendig ervervsgrunnlag	53
6.1 Fraværet av krav til god tro. Spørsmålet om tyvens arvinger kan hevde.....	58
7. Hvordan kan «gammel urett» avhjelpes? Restitusjon og gjenoppretting	60
8. Avsluttende bemerkninger	64
 Risiko ved å bli eier av fast eiendom	67
<i>Professor emeritus Thor Falkanger, Nordisk institutt for sjørett, Universitetet i Oslo</i>	
1. Innledning	67
2. Naboforhold.....	68
3. Plan- og bygningslov.....	70

INNHOLD

4. Landbruks- og skoglovgivningen, naturmangfoldloven	72
5. Kulturvernlovgivningen	74
6. Forurensningslovgivningen.....	75
7. Noen avsluttende bemerkninger	77
Høstingsretten, eiendomsretten og hensynet til naturmangfoldet	79
<i>Professor Hilde Hauge, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Introduksjon	79
2. Rettskildesituasjonen.....	82
3. De ytre rammene for høstingsretten etter friluftsloven § 5 første ledd	83
4. Begrensninger av hensyn til grunneier	87
5. Begrensninger av hensyn til naturmangfoldet	90
5.1 Forholdet mellom friluftsloven og naturmangfoldloven	90
5.2 Naturmangfoldloven.....	90
6. Noen avsluttende refleksjoner	97
Strøtankar om strøksservituttar – nokre spørsmål om bortfall	99
<i>Professor dr. juris Tore Lunde, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Innleiing	99
2. Bortfallsgrunnar formulert av Högsterett.....	102
2.1 Bortfall grunna «direkte strid mellom formålene i servitutt og reguleringsbestemmelse»	102
2.2 Bortfall fordi etterleving av servitutten vil føre til «meningsløs ikke-bruk»?	104
2.3 Bortfall fordi etterleving av servitutten vil føre til «utilsiktede følger»?.....	105
2.4 Bortfall av servitutten «i utviklingens medfør» eller fordi servitutten «har utspilt sin rolle»?	106
3. Avslutning	110

INNHOLD

Rettstap ved utvist passivitet overfor rettighetsoverskridelser i samrettsforhold	111
<i>Roger Stelander Magnussen, førsteamanuensis ved Handelshøgskolen, Universitetet i Stavanger og førsteamanuensis II ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Innledning	111
2. Oversikt over regler for samrettsforhold (og enkelte andre tingsrettslige rettsforhold).....	114
2.1 Innledende merknader	114
2.2 Enkelte utgangspunkter for rådighetsutøvelsen	114
2.3 Rettsvirkninger	117
3. Passivitet – oversikt over passivitetens funksjoner, passivitetsvirkninger og normer om rettstap ved passivitet.....	122
3.1 Passivitetens ulike funksjoner og virkninger.....	122
3.2 Normer om rettstap ved passivitet	124
4. Høyesterettsdommen inntatt i Rt. 2015 s. 1157.....	128
4.1 Presentasjon av dommen.....	128
4.2 Rettslig kontekst og rettskildebruk.....	131
4.3 Det rettslige temaet.....	134
5. Rettighetsoverskridelser	135
5.1 Innledende merknader om uhjemlet rådighet og rettighetsoverskridelse	135
5.2 Rettigheter er utviklingsdyktige	136
5.3 Rettighetsoverskridelser.....	138
5.4 Refleksjoner rundt rettighetsoverskridelser i samrettsforhold	144
Hevd, rettsvern og hevd av rettsvern	149
<i>Professor Hans Fredrik Marthinussen, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. En lettere personlig innledning	149
2. Hevd og rettsvern – besittelsens betydning og beskyttelse i historisk og internasjonalt perspektiv	150
3. Hevd av rettsvern.....	163
4. Et avsluttende hjertesukk	172

INNHOLD

Den gamle og den nye retten til tang og tare	173
<i>Professor dr. juris Ola Mestad, Nordisk institutt for sjørett, Universitetet i Oslo</i>	
1. Innleiing	173
2. T.H. Aschehougs avhandling «Om Eiendomsret til Havgrund»	176
3. Grunneigars rett til ilanddriven tare	177
4. Retten til tareskurd	180
5. Endring av friluftslova i 2011 og retten til tang og tare	184
6. Taretråling med generell løyveordning	186
7. Taretråling, økosystem og berekraft	190
8. Taredyrking med akvakulturløyve – ei framtidsnæringer?	193
9. Nokre refleksjonar	195
 Rettar til fast eigedom og omsyn til miljø	197
<i>Professor Ingunn Elise Myklebust og professor Synne Sæther Mæhle, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Innleiing	197
2. Omsyn til miljø i rettskjeldebiletet for rettar til fast eigedom	200
3. Miljøomsyn i lys av trekk ved tingsrett	203
4. Avtalefridom – klargjering av rettsgrunnlaget	206
5. «Tida og tilhøva» – ikkje berre eit partsperspektiv?	207
6. «Venteleg etter tilhøva på staden» – Miljøomsyn som trekk-kraft? ..	209
7. «Naturmangfaldet på staden» – Det nye trumfkortet?	215
8. Avslutning	218
 Nye bidrag til Finnmarks eiendomshistorie	221
<i>Professor dr. juris Øyvind Ravna, Det juridiske fakultet, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet</i>	
1. Innledning	221
2. Embetsverkets beskrivelser på 1700-tallet	225
3. Jordresolusjonen av 1775 og utviklingen frem mot 1814	229
4. Eiendommer i kirkeboka for Vadsø prestesogn	231
5. Omtale i litteratur og innberetninger omkring år 1800	233
6. Drøfting: Likevel Kongens eiendom?	235
7. Avslutning	238

INNHOLD

Grunnbokens grenser	241
<i>Professor Erik Røsæg, Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo</i>	
1. Forskjellige typer grenser	241
2. Tinglysing gjelder tinglysingsenheten	242
3. Forholdet til tingl. § 27	244
4. Rt. 2009 s. 203 Øyer statsallmenning	246
5. Grenseendringer	250
5.1 Innledning	250
5.2 Prinsipielle utgangspunkter	251
5.3 Eiendomsrett	252
5.4 Panteretter	254
5.5 Andre rettigheter	255
6. Oppsummering	257
 Det offentliges utøvelse av eierrådighet – når kreves det lovhemmel?	259
<i>Professor Stig H. Solheim, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet</i>	
1. Tema og aktualitet	259
2. Generelle begrensninger ved det offentliges utøvelse av eierrådighet	261
3. Når kreves det lovhemmel?	264
3.1 Generelt	264
3.2 Høyesteretts prinsipielle syn på offentlig myndighetsutøving og lovkravet	266
3.3 Høyesteretts konkrete vurdering i Rydesaken	268
3.4 Flertallets syn på tidlige praksis	275
3.5 Kort om mindretallets syn	276
4. Noen avsluttende refleksjoner	277
 Konstitusjonelle grenser for jordskifte	279
<i>Professor Geir Stenseth, Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo</i>	
1. Tilbakeblikk og problemstilling	279
2. Forholdet mellom jordskifte og ekspropriasjon	284
3. Utsyn – problemstillingen i Tyskland	289
4. Refleksjoner	293

INNHOLD

Oppløsning av sameie mellom ektefeller	299
<i>Professor dr. juris Asbjørn Strandbakken, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Innledning	299
2. Oppløsning av sameie gjennom reglene i ekteskapsloven	302
3. Retten til å kreve eiendeler solgt ved delingen	307
4. Praksis om oppløsning av sameie mellom ektefeller ved salg	310
5. Gjennomføring av salget	313
6. Avslutning	314
Forkortelser	319
Lover med forkortelse	319
Lovforarbeider	319
 Om retten til avkasting av formuesgode	321
<i>Professor dr. juris Rune Sæbø, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Innledning	321
2. Kort om hendl. § 15 første ledd	322
3. Om betydningen av hendl. § 15	324
3.1 Generelt	324
3.2 Nærmere om noen typetilfeller	327
4. Noen avsluttende betraktninger	334
 Infinite plot rent contracts and ground lease contracts for 99 years or less	337
<i>Assistant Professor Børge Aadland, Faculty of Law, University of Bergen</i>	
1. Introduction	337
2. The historic background and legal terminology	339
3. The enactment of the Ground Lease Act 1975	343
4. The enactment of the Ground Lease Act 1996	346
4.1 Overview – the NOU 1993: 29	346
4.2 The role of inflation	348
4.3 The case of <i>Store Sandviken</i>	350
5. Final comments and conclusions	353
6. Epilogue – the effect of ignoring important differences and nuances	354

DEL II – ENERGIRETT

Insentivregulering av strømnettselskaper – hvordan oppnå rimelig avkastning i praksis?	359
<i>Professor Endre Bjørndal, professor Mette Bjørndal og professor emeritus Thore Johnsen, NHH – Norges Handelshøyskole</i>	
1. Bakgrunn	359
2. Reguleringsmodell fra 2007	362
3. Supereffektivitet	365
4. Justeringsparameter og kalibrering av inntektsrammer	372
5. Konklusjoner	382
Regulation of natural gas infrastructure in Norway: The Gassled case	387
<i>Henrik Jorem, ph.d. candidate, Faculty of Law, University of Bergen</i>	
1. Introduction	387
2. Historical background	389
2.1 Regulation of natural gas infrastructure in Norway (1971–2001) ..	389
2.2 The establishment of Gassled (2001–2002)	390
2.3 Entry of foreign investors (2009–2012)	392
2.4 Amendments to the Tariff Regulations (2013)	393
3. Gassled in the court system	394
3.1 District Court (2015)	394
3.2 The Court of Appeal (2017)	396
3.3 The Supreme Court (2018)	397
4. A few reflections on the law and policy of natural gas infrastructure regulation in Norway	401
Ernst, are you kidding me? Reflections about Norwegian energy law by non-Norwegian energy lawyers	405
<i>Professor Tina Soliman Hunter and associate professor Ignacio Herrera Anchustegui</i>	
1. Energy in the West, a homage to Ernst	405
2. Which energy package are we in, Ernst?	407

INNHOLD

2.1 Norway and the EEA Agreement	407
2.2 Where is energy in the EEA Agreement?	407
2.3 Almost ten years to fully accept the Third Energy Package?	409
2.4 What about the Clean Energy Package – or what is to come next?	413
3. Application of EEA law to offshore energy activities?	414
3.1 The territorial scope of the EEA Agreement	414
3.2 So... What does apply, Ernst? A pick and choose model?	417
3.3 Scanteam to the rescue?	419
4. The oil and gas regime	419
4.1 Introduction	419
4.2 Licensing peculiarities	420
4.3 State participation	423
5. An energy-related obsession for fish	425
5.1 A fishy background	425
5.2 Energy law-related compensation	426
5.3 Does it matter when or where fish have sex?	429
6. Conclusions	431
 Norske petroleumsutvinningstillatelser og internasjonalt statsansvar: sammenstøt mellom norsk rettskultur og folkerett.	433
<i>Stipendiat Monica Naime ph.d., Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
Sammendrag	433
1. Innledning	434
2. Statens organisasjon og dens internasjonale juridiske implikasjoner ..	435
2.1 Offentlige og private statlige funksjoner	435
2.2 Rammeverk for internasjonalt statsansvar og tilskrivelse av urettmessige handlinger	438
3. Regelverket om norske petroleumsutvinningstillatelser	441
4. Kan Norge tilskrives petroleumsrettighetshaveres urettmessige handlinger?	444
4.1 En eller flere gråsoner?	444
4.2 «Bemyndiget av statens lover...»	445
4.3 «...til å utøve elementer av statlig autoritet»	448
5. Konklusjon	451

INNHOLD

Normprissystemet, partsrettigheter og det nye aktørbildet på norsk kontinentalsokkel	453
<i>Professor Amund Bjøranger Tørum, Nordisk institutt for sjørett, Universitetet i Oslo</i>	
1. Innledning	453
2. Normprissystemet	454
3. Det nye aktørbildet og bruken av normpris som avtalt prisformat ..	458
4. Hvem har rett til å uttale seg før normpris fastsettes, og hvem har klagerett?.....	462
5. Litt om begrensningene i innsynsretten	464
6. Avsluttende refleksjoner	466
 DEL III – EU-/EØS-RETT	
EU Competition Law in Digital Markets	471
<i>Associate professor Ingrid Margrethe Halvorsen Barlund, Faculty of law, University of Bergen</i>	
1. Introduction	471
2. The objectives of the DMA through a competition law lens	473
2.1 Overall objective	473
2.2 Fairness, contestability and undistorted competition	474
3. Application and scope of the DMA in the interaction with the competition law prohibitions.....	476
4. The enforcement system of the DMA	480
4.1 Are we moving in a new direction within enforcement of anticompetitive behaviour?.....	480
4.2 Public enforcement	481
4.2 Private enforcement	483
5. Final reflections	488

INNHOLD

Gjelder EØS-avtalen på kontinentalsokkelen? 489

Professor Halvard Haukeland Fredriksen og professor Knut Einar Skodvin, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

1. Innledning	489
2. Folkerettslig bakgrunn	494
3. EU-rettslig bakgrunn	497
4. Rettstilstanden i EØS før Scanteam	503
5. Scanteam-saken	505
6. Avslutning	509

EU-domstolens krav til endringer i forbrukeravtaler..... 511

Professor Johan Giertsen, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

1. Grålisten	511
2. C-472/10 Invitel	513
3. C-92/11 Vertrieb	515
4. C-143/13 Matei	518
5. C-359/11 Schulz og C-400/11 Egbringhoff	519
6. C-765/18 Neuwied	520
7. Gjennomsiktighet – klart, forutseelig	522
8. Kraftleveringsavtalen – u gjennomsiktig, uforutseelig	523
9. Norges gjennomføring – ?	525

DEL IV – FAKULTETS- OG BROBYGGING

The ‘Who? Whom?’ question in professional organisations ... 529

Bernard McCabe, Deputy President and Division Head Taxation & Commercial and Small Business Taxation Divisions, Administrative Appeals Tribunal, Australia

The Administrative Appeals Tribunal	532
Tribunal members and academics are professionals that require autonomy	534
The challenge of securing actual (as opposed to formal) professional autonomy within organisations.	537

INNHOLD

The extent to which the organisation's purpose is articulated and embedded, and the mechanisms that exist for correcting deviation from its mission	539
Structural separation within the organisation that delineates the respective roles of professionals and managers	544
Arrangements that provide appropriate security of tenure.....	550
Conclusion	554
 Konfliktråd eller kriminalomsorg?	 555
<i>Førsteamanuensis Ingun Fornes, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Nye reaksjoner og nytt straffegjennomføringsorgan	555
2. Ungdomsreaksjonenes innhold og gjennomføring	557
3. De to ulike straffegjennomføringsorganene: konfliktrådet og kriminalomsorgen	560
4. Hvilken betydning har gjenopprettende prosess for organiseringen av ungdomsreaksjonene?.....	563
5. Startpunkter for en videre diskusjon om organiseringen av ungdomsreaksjonene.....	567
6. En helhetlig tilnærming til samfunnets reaksjoner overfor barn som begår lovbrudd?.....	570
 Ansvar for skade forårsaket av kunstig intelligens i selvkjørende kjøretøy – en komparativ oversikt	 573
<i>Professor Anne Marie Frøseth, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Introduksjon til temaet.....	573
2. Særtrekk ved kunstig intelligens som utfordrer eksisterende ansvarsregler	576
3. Synspunkter i internasjonal teori om utfordringer knyttet til de alminnelige vilkårene for ansvar.....	578
4. De eksisterende ansvarsgrunnlagene i møte med selvkjørende teknologi.....	580
4.1 Status for den teknologiske utviklingen i selvkjørende biler	580
4.2 En oversikt over ulike ansvarsgrunnlag for bilansvaret	581
4.3 Særregulering av ansvaret for selvkjørende biler.....	583
4.4 Særlig om produktansvaret	587

INNHOLD

5. Avkortning av erstatningen på grunn av skadelidtes medvirkning	591
6. Avslutning	592
«Bergensmodellen» for læring av juridiske emner	595
<i>Professor Jan-Ove Færstad, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Innledning	595
2. «Bergensmodellen» – studentaktiv læring i små grupper	597
3. Tre erfaringer etter 20 år med et jusstudium basert på «Bergensmodellen»	602
3.1 Verdien av en god relasjon mellom student og underviser.....	602
3.2 Utfordringen med å jobbe problemorientert	606
3.3 Betydningen av at læringsdesignet, gruppeundervisningen inkludert, utgjør en meningsskapende helhet	610
Bærekraftig utvikling og fast eiendom: Tanker om fengselsbygg	615
<i>Professor Anna Linda Gröning, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Innledning	615
2. Ideologier om fengselsstraff og gjennomføringen av den	617
2.1 Utgangspunkt om fengselsstraff	617
2.2 Fengselsstraffens begrunnelser	618
3. Sammenhengen mellom ideologi og fengselsarkitektur	621
4. Når gammel arkitektur setter grenser for nye ideologier.....	624
4.1 Tidmessig holdbarhet som problem	624
4.2 Isolasjon som resultat av feil arkitektur	625
5. Hvordan bygger vi et bærekraftig fengsel i dag?.....	627
5.1 Samtidens tendenser	627
5.2 Ønsker for 100 år	630
6. Avsluttende refleksjon: Var fangehullet egentlig bedre?	631

INNHOLD

Rusreforma som reguleringsutfordring	633
<i>Professor Jørn Jacobsen, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Innleiing.....	633
2. Rusreformprosessen.....	635
3. Rusreformframlegget – kritiske perspektiv.....	637
4. Motframlegget – kritiske perspektiv	640
5. Administrativ reaksjon som ein mellomveg?	642
6. Stat, marknad og individet sin fridom: Eit heilskapleg perspektiv...	646
7. Rusreforma som reformerfaring?	648
 Beviskravet ved prejudisiell prøving av et sivilrettslig rettsforhold i en straffesak.	651
<i>Professor ph.d. Gert Johan Kjelby og professor ph.d. Ørnulf Øyen, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Problemstillingen.....	651
2. I hvilke situasjoner er problemstillingen aktuell?.....	653
3. Avgjørelsen HR-2019-2400-A.....	656
4. Nærmere om når et sivilrettslig beviskrav skal anvendes.....	659
 Continuing Power of Attorney and Human Rights	663
<i>Prof. Dr. Dr. h.c. Volker Lipp, Georg-August-Universität Göttingen</i>	
I. Introduction.....	663
II. The Continuing Power of Attorney in Comparative Perspective....	666
III.Human Rights Requirements for Private Adult Protection	668
1. Overview	668
2. The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities ..	669
3. Case Study: Private Adult Protection	672
IV.Case Study: German Continuing Power of Attorney	674
V. Conclusion.....	677

Eldre rettspraksis som rettskjelde	679
<i>Førsteamanuensis Maria Vea Lund ph.d., Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Presentasjon av emnet.....	679
2. Rettskjelde og rettshistorie	680
3. Oppfatninger i teorien om forholdet mellom alder og vekt.....	682
4. Tidsløpet si tyding for argument knytt til vektlegging av rettspraksis	684
5. Bidrag fra eldre rettspraksis ved bruk og analyse av ulike typar rettsnormer.....	689
6. Høg alder som varsellampe.....	694
 Tilståelse som straffutmålingsmoment.....	697
<i>Pensionert høyesterettsdommer dr. juris Magnus Matningsdal</i>	
1. Innledning	697
2. Grunnvilkåret «uforbeholden tilståelse»	698
3. Hvilken vekt skal tilståelsen tillegges?	700
3.1 Lovgivers forutsetning.....	700
3.2 Utmålingen av tilståelsesrabatt i underrettspraksis etter lovendringen	702
4. Høyesteretts praksis.....	703
4.1 Innledning.....	703
4.2 Tilfeller hvor siktede meldte seg selv	704
4.3 Umiddelbar tilståelse.....	706
4.4 Senere tilståelse, men før tingrettens dom – eventuelt under tingrettens behandling	709
4.5 Tilståelse først for lagmannsretten	709
4.6 Saker hvor etterforskningen og irteteføringen ville ha blitt svært komplisert uten siktedes bistand.	711
4.7 Særlig om tilfeller hvor tilståelsen er begrenset til noen av forholdene – delvis tilståelse	712
4.8 Saker om seksuallovbrudd.....	713
5. Tre ytterligere spørsmål.....	714
5.1 I hvilken utstrekning har tilståelse betydning for valg av straffreaksjon?	714

INNHOLD

5.2 Har straffens lengde betydning for det forholdsmessige avslaget?	715
5.3 Betydningen av aktors forslag til reduksjon	716
Politiets adgang til å nedlegge langvarige oppholds- og ferdselsforbud når formålet er å ivareta personers sikkerhet, jf. pl. § 7 første ledd nr. 2, jf. andre ledd.	719
<i>John Reidar Nilsen forsker ph.d., Vest politidistrikt og førsteamansuensis II, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Introduksjon	719
2. Presisering og avgrensing av tema	720
3. Sondringen enkeltvedtak – forskrift	722
4. Legalitetsprinsippet som forbudsnorm og tolkningsprinsipp	723
5. Politiloven § 7 første ledd nr. 2, jf. andre ledd.	724
5.1 «Enkelpersoners sikkerhet»	724
5.2 «Ivareta» sikkerhet	725
5.3 «Regulere ferdsel» og «forby opphold»	726
6. Varighetsbegrensninger ved oppholdsforbud som selvstendige vedtak	727
7. Varighetsbegrensninger ved oppholdsforbud som representerer en håndheving av allerede eksisterende forbud	731
8. Avsluttende merknader	735
Framveksten av sparebankar i Noreg	737
<i>Ingvild Nordtveit ph.d., Silje Karine Nordtveit ph.d. og Torhild Nordtveit ph.d.</i>	
1. Innleiing	737
2. Sparing, kredittgiving, institusjonar og økonomisk utvikling	740
3. Dei første bankreguleringane. Sparebankar og forretningsbankar frå 1824 til 2015	742
4. Utviklinga i Noreg frå 1820-talet. Sparebanklovgivinga som ledd i samfunnsutviklinga	746
5. Avsluttande refleksjonar	752

Hollywood jurisprudence: Adverse changes between signing and closing – recent Covid-19 cases, and a reflection on the function, design, and judicial treatment of contract clauses ..	755
<i>Professor Dr. Dr. h.c. Erich Schanze LL.M. (Harv.), Institute for Comparative Law, Philipps-Universität Marburg</i>	
I. Introduction: M&A contracts between “signing” and “closing”	755
II. The two cases	758
1. Canada/ Ontario: Cineplex v. Cineworld (2021)	758
2. USA/ Delaware: AB Stable v. MAPS Hotels (2020/2021)	760
III. Direct implications for drafting	762
IV. Unnecessary opaqueness of deals caused by MAC clauses?	764
V. MACs: incentives, interests, and mechanisms	765
VI. A final reflection on the style of the opinions	769
 Legal engineering grappling with systemic faults and flaws in ecosystem law	773
<i>Professor Sigrid Eskeland Schütz, Faculty of law, University of Bergen</i>	
1. Overview	773
2. Ecosystem law: a cuckoo’s egg in the nest of rule of law	775
3. Ecosystem law incorporated in the rule of law	780
3.1 Introduction	780
3.2 The who: multilevel and multi-stakeholder governance	782
3.3 The how: employing the regulatory toolbox	785
4. The quest for new instruments in legal engineering	789
4.1 Adaptive management and reflexive regulation	789
4.2 Bottom-up and co-production of regulation	790
4.3 Regulation by consensus	791
5. Conclusion	792
 ELI-UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure og norsk bevisrett	795
<i>Professor Magne Strandberg, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. ELI-UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure	795
2. Bevisinnhenting og rollefordeling	797
3. Bevistilgang	802

INNHOLD

Miljøaktivister i domstolene.....	815
<i>Professor Ragna Aarli, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen</i>	
1. Jussens bidrag til bærekraftig utvikling	815
2. Kampen mot utbygging av Altavassdraget	816
2.1 Det historisk-politiske bakteppet	816
2.2 Rettsordenens spilleregler for miljødemonstrasjoner (1981).....	817
2.3 Utvikling av rettsordenens spilleregler – rettslig interesse for organisasjoner	819
3. Vågehvalfangst til besvær	821
3.1 Nasjonal protest mot klassifikasjon av vågehval som truet art.....	821
3.2 Ærevern for Greenpeace-Danmark.....	822
3.3 Rettsordenens spilleregler for miljødemonstrasjoner (1995–96)...	823
4. Konstitusjonalisering og internasjonalisering.....	825
4.1 Nye rettsgrunnlag	825
4.2 Folkeaksjonen Stopp regionfeltet Østlandet.....	828
4.3 Rettsordenens spilleregler for miljødemonstrasjoner (2011).....	829
5. Ny giv i kampen for klima, miljø og naturmangfold?.....	831
5.1 Grunnloven § 112 og klimasøksmålet	831
5.2 Miljøaktivister ved dommerbordet.....	833
5.3 Rettsordenens spilleregler for miljødemonstrasjoner (2022).....	835
6. Avslutning: Vår felles framtid	838
 Bibliografi over Ernst Nordtveit	841
<i>Elen Elvebakk, Universitetsbibliotekar ved Bibliotek for juridiske fag, Universitetet i Bergen</i>	
Lovførearbeid og bøker	841
Lovkommentarar	842
Juridiske artiklar	843
Innlegg på konferansar.....	845

Forord

Fakultetsbyggjaren frå Fusa – vestlending og verdsborgar

Ernst kom til verda 12. mars 1953 i den vesle grenda Nordtveit i Fusa i Midt-hordland. Nordtveitgrend ligg omkransa av fjell og med utsyn over Bjørnafjorden, så at Ernst har opphav i vakker vestlandsnatur, er det ingen tvil om. Ernst er ein solid vestlending med stor kunnskap om historie og tradisjonar. Med trygg forankring og god ballast frå Fusa, og med eit godt intellekt, har han utforska verda, forma omgjevnadene sine og på vegen gjort stort inntrykk på mange menneske som set pris på han, og som vil hylla han med festskrift i anledning 70-årsdagen.

Ernst studerte juss ved Universitetet i Bergen. I luftline er vegen frå Nordtveitgrend til Bergen ikkje særleg lang, og blant dei akademiske reisene til Ernst er nok dette den kortaste. Med Bergen som val av studiestad kom Ernst til ei juristutdanning i sin spede start. Det juridiske fakultetet blei etablert som eige, sjølvstendig fakultet 1. mars 1980, det same året som Ernst tok cand.jur.-eksamenen sin. Ernst har med andre ord vore med på historia til fakultetet heilt frå starten av. Trongen til utbygging og forbeteringar på fakultetet såg han allereie då han var student.

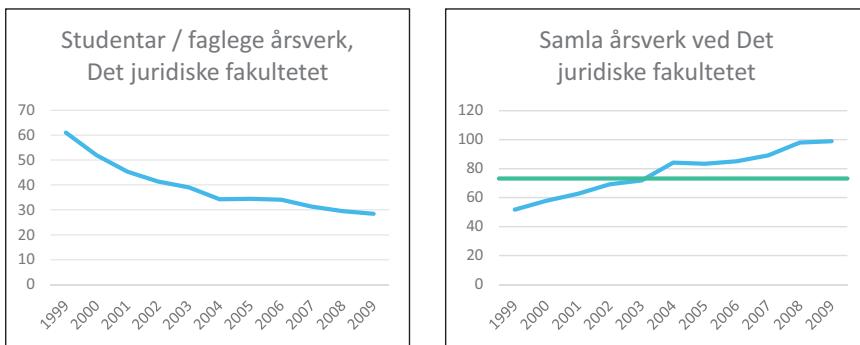
Ernst starta den akademiske karrieren sin 1. januar 1981 som vikar i ei amanuensis-stilling. Seinare gjekk han over i ei stilling som utdanningsstipendiat og byrja på doktorgradsavhandlinga si. Men smaken på juridisk forsking fekk han allereie i studietida. I 1982 gav han ut *Rettar til nausttomt*, ein ajourført og omarbeidd versjon av student-avhandlinga hans. Publikasjonen står seg godt den dag i dag, 40 år etter at han kom ut. *Rettar til nausttomt* blir framleis vist til både av prosederande advokatar og i domspremissar.

Den vestlandske forankringa til Ernst er lett å sjå i den første vitskaplege publikasjonen hans om nausttomtene. Når det gjaldt val av tema for doktoravhandlinga, flytta Ernst seg vekk frå heimleg strandsone. Ernst disputerte i 1990 med avhandlinga *Oppdragssamarbeid. Joint ventures i oppdragsindustri, entrepre-*

nørverksemnd, forsking og utvikling. Avhandlinga fangar opp moderne industribygging og internasjonalt samarbeid – tema som var og framleis er viktige blant anna i petroleumsindustrien.

Ernst har stått i bresjen for å forme Det juridiske fakultetet ved UiB gjennom mange, mange år. Som dekan over ein 10-årsperiode var han sjølvsagt heilt sentral i utviklinga til fakultetet. Men interessa for å vere med på å forme fakultetet var til stades lenge før han blei dekan. Ernst blei utnemnd til professor i 1993. I løpet av dei åra han var under kvalifisering, tenkte han ikkje berre på sin eigen akademiske karriere. Han var minst like oppteken av å byggje opp og utvikle arbeidsplassen sin. I starten var det mykje arbeid med utvikling av undervisninga og å avvikle eksamenar og sensur. I åra 1996–1998 hadde han vervet som prodekan. Han var dekan frå 1999 til 2009 og blei dermed den lengstsitjande dekanen i historia til fakultetet. Framleis nyt fakultetet godt av engasjementet til Ernst. I samband med arbeidet for strategi for åra 2023–2030 blei Ernst oppnemnd som medlem i eit rådgjevande strategisk utval som skal hjelpe fakultetsleiinga i strategiprosessen.

Fakultetet hadde ei rivande utvikling i dekanperioden til Ernst. Nokre tørre tal syner at denne påstanden er korrekt: Talet på tilsette ved fakultetet auka frå 52 til 99. Ser ein på ulike stillingskategoriar, er det tydeleg at det blei satsa på rekruttering til juridisk forsking. Talet på stipendiatar auka frå 11 til 28. I åra 1999–2009 var det 34 som disputerte for den juridiske doktorgraden. Ernst arbeidde mykje for å få opp talet på professorar ved fakultetet. Lenge blei det sett på som heilt urealistisk å få opp talet på professorar til 15. I Ernst sin dekanperiode gjekk talet på professorar opp frå 12 til 20. Denne auken har halde fram, og når Ernst no fyller 70, har han 37 professorkollegaer. For å halde styr på den faglege aktiviteten blei den administrative staben auka frå 17 til 25 i åra 1999–2009. Talet på studentar var relativt stabilt, men det var eitt tal Ernst la stor vekt på å endre for å betre studiekvaliteten, nemleg talet på faglege årsverk i høve til talet på studentar. I 1999 var talet på studentar per faglege årsverk 61 (!). Dette høvetalet vart redusert til 28,44 i 2009. Fakultetsdirektør Øystein Iversen har utarbeidd nokre fine grafar som illustrerer utviklinga i Ernst sin «regjeringsperiode».

Ein viktig milepåle i dekanperioden til Ernst var den nye studieordninga, som tok til i 2003. Her var det tale om ei gjennomgripande studiereform. Juristutdanninga var ikkje lenger eit embetsstudium som leidde fram til cand.jur.-graden, men blei eit masterstudium, og studietida blei redusert til 5 år. Jussstudiet i Bergen var ikkje lenger delt inn i avdelingar med mange år mellom kvar eksamen. Etter 2003 tek studentane eksamenar for kvart kurs gjennom heile studiet. Det blir stilt krav om obligatorisk oppmøte, i alle fall i løpet av dei første tre åra av studiet. Men den aller største endringa var den pedagogiske reforma som blei sett i verk med 2003-studieordninga, med ei systematisk gjennomføring av problembasert læring gjennom heile studieløpet. Reformarbeidet ved fakultetet blei lagt merke til og fekk prisar. I 2004 fekk Det juridiske fakultetet ved Universitetet i Bergen Utdanningskvalitetsprisen for høgre utdanning – ein pris på 1 million kroner og ei solid anerkjenning frå Kunnskapsdepartementet, som delte ut prisen. I 2006 fekk fakultetet Ugleprisen ved Universitetet i Bergen som ei anerkjenning av fagleg og pedagogisk gjennomføring av studieordninga.

Ernst har òg vore særsviktig i arbeidet med internasjonaliseringa ved fakultetet. Her passar det med eit sitat frå s. 65 i *Rett i Vest* – festskriftet til feiring av 50 år med jussutdanning i Bergen: «Med Ernst Nordtveit fikk fakultetet en dekan som målrettet drev frem institusjonalisering av internasjonaliseringen.» Ernst arbeidde med alle sider av internasjonaliseringa, inkludert det å auke kunnskapsnivået i Noreg om internasjonal rett, å få internasjonalt leiande forskarar til Bergen og bergenske forskarar (medrekna seg sjølv) ut i verda. Skandinavia blei rekna som heimemarknad. Internasjonalisering av undervisninga

synte seg gjennom auke i tilbodet av valemne på engelsk, med systematisk arbeid for å få fleire utanlandske studentar til Bergen og ikkje minst å sørge for at fleire studentar frå Bergen kunne få reise på utvekslingsopphald ved utanlandske juridiske fakultet. Tett oppunder 50 prosent av Bergens-studentane reiser no på utveksling. Dette er den største prosentdelen av utreisande studentar frå noko fakultet ved UiB, og talet på utvekslingsstudentar er også eineståande samanlikna med andre juridiske fakultet rundt om i verda.

Etterspurnaden etter tverrvitskapleg forsking har vore aukande dei siste åra. Ernst har vore ein ivrig talsmann for å forklare kor viktig rolla til jussen er for utviklinga av samfunnet, og at rettsvitenskap bør vere mykje meir synleg i tverrvitskaplege prosjekt. Ernst er sjølv eit framifrå førebilete der han i fleire av publikasjonane sine viser korleis jussen kan innpassast i tverrvitskaplege forskingsprosjekt. Prosjektet *Legal frameworks for Conservation of Biodiversity and Ecosystem Services in the Himalayas (HimaLines)* er eit døme på samarbeid han har gjort med forskrarar på Det matematisk-naturvitenskaplege fakultetet. Ernst deltek også i *OceanStates*, eit forskingsprosjekt med utspring frå Det samfunnsvitenskaplege fakultetet. Dette prosjektet tek føre seg store utfordringar som øygrupper i Stillehavet har fått på grunn av klimaendringane.

Ernst seier sjølv at eit av dei største problema hans er at han interesserer seg for altfor mykje. Det er det mange i hans omgjevnader som er glade for, og som nyt godt av. Samfunnsengasjert har han vore sidan ung alder. Han var politisk engasjert i ungdomsåra, og han synte tidleg gode leiareigenskapar. Han var mellom anna organisatorisk nestformann i Senterungdommens landsforbund i åra 1978–1980. Han var også aktiv i lokalpolitikken som Senterparti-representant og medlem av Bergen bystyre i 1983–1985.

Ernst har hatt mange viktige oppgåver i samband med utvikling av nye lover. Han var sekretær for Sivillovbokutvalet frå 1981 til 1993. Dette var eit prestisjefylt og fagleg tungt verv som Ernst hadde i svært mange år. I hans tid i Sivillovbokutvalet fremja utvalet mellom anna framlegg til lov om løysingsrettar (NOU 1984: 32), lov om grenser for fast eigedom (NOU 1988: 16) og ny tomtefestelov (NOU 1993: 29). Ernst var òg medlem av utvalet som utarbeidde utkast til ny matrikkellov – ei lov om registrering av fast eigedom (NOU 1999: 1). Den inngåande kjennskapen Ernst har til universitets- og høgskulesektoren, leidde til at han blei oppnemnd som medlem av utvalet som handsama organiseringa av høgre utdanning i Noreg, det såkalla Stjernø-utva-

FORORD

let (NOU 2008: 3). I 2020 blei han oppnemnd som leiar av minerallovutvalet, og to år seinare kom utkast til ny minerallov (NOU 2022: 8).

Petroleumsnæringa har gjennom svært mange år nytt godt av kompetansen til Ernst. Ernst var medlem av Statens petroleumsprisråd i perioden 1996–2006. Sidan 2011 har han vore medlem og leiar av *Tvisteløser Oppstrøms Gassrørledningsnett*.

I løpet av yrkeskarrieren har Ernst sett tydelege spor etter seg både som institusjonsbyggjar og samfunnsbyggjar. Ikkje minst er det mange studentar som har fått den juridiske opplæringa si i dekanperioden til Ernst, og som ber med seg ballasten dei fekk i studietida inn i det profesjonelle virket sitt. Ernst har vore ei inspirasjonskjelde for svært mange noverande og tidlegare kollegaer, og det er ikkje få juristar som har fått utvikla seg under kunnig leiing av Ernst. Mange av desse er forfattarar i dette festskriftet, og mangfaldet av emne i artiklane speglar den breidda i jussen som Ernst dyrka som dekan.

Den internasjonaliseringa som Ernst var ansvarleg for både når det gjeld juridisk forsking og utdanning, er i seg sjølv nok til å gje han karakteristikken verdsborgar. Ernst sin eigen vitskaplege produksjon spenner som me har sett, frå naustetomter i norsk strandsone til stillehavssøyar som står i fare for å forsvinne i havet – frå norskekysten til kystar langt, langt borte med verdshav imellom. Og han har til og med teke ein avstikkar til den høgste fjellkjeda i verda, Himalaya! Om nokon fortener tittelen verdsborgar, så må det være Ernst Nordtveit!

Som fagmenneske må Ernst også ha vore til inspirasjon på heimebane. Det er nokså unikt at far pluss alle borna i familien har doktorgrad. Ernst sine tre døtrer har alle disputert: Silje og Torhild har ph.d. i rettsvitenskap, og Ingvild har sin ph.d. i økonomi. Det spørst om ikkje kona, Bjørg, har ein stor del av æra for ein så suksessrik familie.

Takk for innsatsen så langt, Ernst! Og gratulerer med 70-årsjubileum!

Berte-Elen Reinertsen Konow

Knut Einar Skodvin

redaksjonskomiteen